

A Comparison of the Incremental Skills of Entrepreneurial Orientation in Higher Educational System

Fatemeh Kabiri¹, *Ali Reza Mooghali²

1-Post doc Researcher, Entrepreneurial Management, University of Payam Noor, Iran

2- Professor, Human Resource Management, University of Payam Noor, Iran

Email: Mooghali@yahoo.com (Corresponding Author)

Received: 21/06/2017; Accepted:13/05/2018

Abstract

The purpose of this study is to compare the incremental skills of entrepreneurial orientation in the higher education system. This study is application oriented in terms of target and the method of this research was descriptive-survey. The survey tools in this study included questionnaire which was designed based on a detailed and comprehensive study of the fundamental theories related to the field of entrepreneurship and higher education and then consulting with a number of experts and integrating with the standardized questionnaire. The technical characteristics of the questionnaire in terms of reliability and validity were evaluated by using different criteria and the validity and the reliability of the research was confirmed. The samples of this study consisted of 1367 university professors and senior students of various fields of study and from various universities of Shiraz which were determined by using Cochran formula. The number of samples for each educational group was determined by using the ratio law and the questionnaires were randomly distributed among them. Finally, different software and statistics were used to analyze the collected data.

Introduction

The climate of these days of Iran's economic and business systems is dire. While on the same day, the staggering inflation brings people's lives harder, on the other day, the economic downturn will endanger all activities. One of the main pains of the country is youth unemployment, especially unemployment of graduates who do not have the necessary abilities and skills to start a business (Ansari and Fakoor, 2014). However, related authorities always claim to have plans to reduce unemployment. Nevertheless, recent reports from the Iranian Parliament Research Center on the prediction of employment status up to the horizon have created a worrying outlook from the labor market. On the other hand, it can be said that the majority of inefficiencies and lack of work in this field in the society are due to the management of the managers and officials of the organizations because the decline in unemployment increase will require

more control. All of this means that we do not have the productivity of human resources as much as the investment made in higher education (Tabatabaee, 2013). However, today labor market's expectation about the outcome of higher education system is different from that in the past. Higher education is required to be accountable for graduates' future employment and considerable expenditure on student education each year. It has to be made clear what encouraging results higher education courses yield for the society (Bigdeli et al, 2013). UNESCO, in the global perspective, sees the new universities as the place where entrepreneurial skills in higher education are developed to facilitate graduates' capabilities and become job-developers (Paykarifar, 2012). Therefore, considering the importance and role of entrepreneurship and considering the problems of society, the promotion of entrepreneurship, the establishment of a culture supporting entrepreneurship, and entrepreneurship education is necessary for all societies, especially developing societies like ours, which is one of the tasks and prospects of higher education (Sharif et al, 2011). Therefore, this research first measures the degree of entrepreneurial orientation among students and in the next step, the current status of the university about skills affecting the increase of entrepreneurial orientation and then the actions and performance of the university to improve it are studied.

Case Study

The statistical sampling community of 27969 populations from faculties teaching staff and final year students of various fields of study from different universities of Shiraz city, Iran, including government, private, azad, payame noor and applied science universities during academic year 2016 was chosen. Shiraz city is selected for area of research because it is recognized as a large city with significant number of qualified and credited universities and educational centers since year 2011.

Materials and Methods

This study is application oriented in terms of target and the method of this research was descriptive-survey. The sampling numbers was identified on the basis of Cochran's formula calculations. Identification of sampling numbers was done on the basis of number of students and teaching staff in different fields of study at first and then on the basis of types of universities and educational center (4787). Then, the number of samples for each educational group was determined by using the ratio law (1367) and the questionnaires were randomly distributed among them (4787). The considering the probability of the loss of the sample, due to the lack of complete responses to the items, or failure to return the questionnaires by students and professors, an approximate volume of 1367 samples was considered; of which 27 sample in the pretest stage, and 1340 samples in the final stage, after several visits, were completed and collected. The survey tools in this study included questionnaire which were designed based on the integration of standardized questionnaire and the questionnaire made by the author.

Discussion and Results

The finding shows that, the level of entrepreneurial orientation in the students was very low and not satisfactory and the universities professors and senior students believe that an improvement in specific skills can greatly increase the level of entrepreneurial orientation. The findings also suggested that the current state of the universities with respect to the skills increasing entrepreneurial orientation as well as their performance and the activities of the universities in improving these skills have been very week. The comparison of the respondent's ideas about the skills increasing entrepreneurial orientation with the current state of the universities in terms of the above mentioned skills and also the performance and the activities of universities in improving these skills showed significant difference.

Conclusion

The country's planners of higher education system should help to employ logical strategies for climbing out of the unemployment crisis and bringing their practical mission, i.e. preparing graduates for self-employment, into action, by providing the grounds for strengthening positive mental beliefs and formal and informal education during education. In general, it is recommended that educational planners at ministry level pay attention to labor market and real needs of the society, and university capacity should not grow simply for being accountable to unsteady social demands. Likewise, the policies of Iran's Higher Education Organization should be built on institutionalizing quality assessment and supporting structures should be reinforced and advocated. Ultimately, the most important issue is the establishment of an effective evaluation system in order to continuously evaluate the performance of the higher education system at any time so as to find out the strengths and weaknesses of the system, thereby examining practical solutions for addressing weaknesses and conserving strengths.

Key Words: Higher Education, Entrepreneurial Orientations, Skills, Universities

مقایسه‌ی میزان مهارت‌های افزایش دهنده‌ی گرایش کارآفرینی در نظام آموزش عالی ایران (مطالعه دانشگاه‌های شهر شیراز)

فاطمه کبیری* - دکتر علیرضا موغلی**

چکیده

هدف پژوهش حاضر، مقایسه‌ی میزان مهارت‌های افزایش دهنده‌ی گرایش کارآفرینی در نظام آموزش عالی بوده است. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-پیمایشی می باشد. جامعه‌ی آماری پروژه ۲۷۹۶۹ استاد و دانشجوی سال آخر در رشته‌ها و دانشگاه‌های مختلف شهرستان شیراز بوده است. در این پژوهش، ابزار مطالعه‌ی میدانی شامل پرسشنامه و مصاحبه بوده و ویژگی‌های فنی پرسشنامه نیز در دو بخش روایی و پایایی با استفاده از معیارهای مختلف ارزیابی گردیده است. نمونه آماری ۱۳۶۷ نفر از اساتید و دانشجویان سال آخر در رشته‌ها و دانشگاه‌های مختلف شیراز بوده است. براساس قانون نسبت تعداد نمونه برای هر گروه آموزشی تعیین و سپس پرسشنامه‌ها به صورت تصادفی ساده نظامدار در بین نمونه توزیع شده‌اند، در نهایت به منظور تحلیل داده‌ها از نرم افزارهای اس پی اس و اکسل استفاده گردیده است. یافته‌ها نشان داده‌اند که میزان گرایش کارآفرینی در دانشجویان بسیار پایین بوده و از نظر پاسخگویان بهبود مهارت‌های خاص می‌توانند در افزایش میزان گرایش کارآفرینی موثر واقع شوند، نتایج همچنین نشان داده‌اند که وضعیت فعلی دانشگاه‌ها در زمینه‌ی مهارت‌های افزایش دهنده‌ی گرایش کارآفرینی و عملکرد و اقدامات دانشگاه‌ها در زمینه‌ی بهبود این مهارت‌ها بسیار ضعیف بوده و مقایسه‌ی نظر پاسخگویان در مورد این مهارت‌ها با وضعیت فعلی دانشگاه‌ها در زمینه‌ی مهارت‌های مذکور و همچنین عملکرد و اقدامات دانشگاه‌ها در زمینه‌ی بهبود مهارت‌ها اختلاف معنا داری را نشان دادند.

واژه‌های کلیدی: مهارت، گرایش کارآفرینی، نظام آموزش عالی

* محقق پسا دکتری مدیریت کارآفرینی دانشگاه پیام نور

** نویسنده مسئول - استاد تمام مدیریت منابع انسانی دانشگاه پیام نور Mooghali@yahoo.com

مقدمه

حال و هوای این روزهای نظام‌های اقتصادی و کسب و کار کشور وخیم است. در حالی که در یک روز تورم سرسام‌آور زندگی را بر مردم سخت می‌کند، در روز دیگر رکود اقتصادی تمامی فعالیت‌ها را با مشکل مواجه می‌نماید. در این میان یکی از دردهای اصلی کشور بیکاری جوانان، به خصوص بیکاری دانش‌آموختگانی است که توانایی‌های فردی و مهارت‌های لازم را برای راه‌اندازی کسب و کار مناسب ندارند (بر اساس آمار رسمی دولت بیش از شش میلیون نفر). حجم انبوه دانش‌آموختگان دانشگاهی کشور به عنوان جمعیت جوان و با انرژی که از تحصیلات دانشگاهی برخوردارند و در عین حال، پتانسیل عظیمی را برای رشد و توسعه‌ی اقتصادی کشور فراهم می‌آورد، در صورت استفاده نشدن درست از این پتانسیل ملی و گرفتار شدن این قشر در معضل بیکاری، به عنوان تهدید اجتماعی و اقتصادی جدی به شمار خواهند رفت (Fakoore and Ansari, 2014). این در حالی است که مسئولان مرتبط همواره ادعا می‌کنند، برای کاهش بیکاری برنامه‌هایی در دست اجرا دارند با این وجود، گزارش‌های تازه‌ی مرکز پژوهش‌های مجلس درباره‌ی پیش‌بینی وضعیت اشتغال تا افق، دورنمای نگران‌کننده‌ای را از وضعیت بازار کار به تصویر می‌کشد. از طرفی دیگر می‌توان گفت بخش اعظم ناکارآمدی و کم‌کاری در این زمینه نیز در جامعه به نحوی مدیریت و تدبیر مدیران و مسئولان سازمان‌ها بر می‌گردد چرا که کاهش رشد بیکاری نیاز به تدبیر بیشتری دارد. همه این موارد بدین معناست که ما به اندازه سرمایه‌گذاری که در آموزش عالی انجام می‌دهیم، بهره‌وری نیروی انسانی نداریم (Tabatabaee, 2013). تاکنون این تصور مطرح بوده است که دانشگاه باید صرفاً به امور آکادمیک خود بپردازد، باید آگاه بود دیگر برونداد دانشگاه آموزش و پژوهش صرف نیست (Paykarifar, 2012). امروزه انتظار بازار کار از خروجی‌های نظام آموزش عالی با گذشته فرق دارد. آموزش عالی باید در برابر آینده‌ی شغلی دانش‌آموختگان و هزینه‌های فراوانی که هر ساله برای تحصیل دانشجویان صرف می‌شود، پاسخگو باشد؛ باید مشخص شود که دوره‌های آموزشی چه نتایج مفیدی برای جامعه دارد (Bigdeli et al., 2013). این در حالی است که یونسکو در چشم‌انداز جهانی، دانشگاه‌های نوین را جایگاهی می‌داند که در آن، مهارت‌های کارآفرینی در آموزش عالی به منظور تسهیل قابلیت‌های فارغ‌التحصیلان و جهت تبدیل شدن به ایجادکنندگان کار، توسعه می‌یابد (Paykarifar, 2012). بنابراین با توجه به اهمیت و نقش کارآفرینی و با توجه به مشکلات جامعه، ترویج و اشاعه‌ی کارآفرینی،

بسترسازی برای فرهنگ حامی کارآفرینی و تربیت کارآفرینان برای تمامی جوامع به ویژه جوامع در حال توسعه مثل کشورمان ضرورت دارد که این امر، یکی از وظایف و چشم‌اندازهای آموزش‌عالی است (Sharif et al., 2011). بنابراین این تحقیق بر آن است ابتدا میزان گرایش کارآفرینی را در دانشجویان سنجیده و تأثیر میزان مهارت‌های مؤثر استخراج شده از مطالعه منابع گوناگون بر افزایش گرایش کارآفرینی را بررسی و در گام بعد وضعیت فعلی دانشگاه‌ها در مورد این مهارت‌ها و سپس اقدامات و عملکرد دانشگاه‌ها در بهبود آن را بررسی نماید و در نهایت با مقایسه مهارت‌های مؤثر بر افزایش گرایش کارآفرینی با دو متغیر وضعیت فعلی دانشگاه‌ها و اقدامات و عملکرد دانشگاه‌ها در زمینه‌ی این مهارت‌ها به بررسی شکاف احتمالی موجود بپردازد.

مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق

کارآفرینی، یکی از این راههایی است که شایسته است به عنوان اقدامی پایدار در جهت اشتغالزایی در اولویت قرار گیرد به گونه‌ای که مردم بویژه جوانان را چنان تربیت کند که توانایی اقدام و عمل مناسب همراه با انعطاف‌پذیری و پذیرش موقعیتهای شغلی ناامن و پیچیده را در بازار کار داشته باشند و بتوانند مشاغل تازه‌ای همراه با نوآوری و خطرپذیری شایسته ایجاد کنند (Hajimirrahimi and Mokhber, 2010). به زبان ساده، کارآفرینی همان فرایند تأسیس و یا توسعه‌ی کسب و کار، بر مبنای یک فکر و ایده‌ی نو است در سال‌های اخیر نیز مفهوم کارآفرینی از سطح فردی به سطح سازمانی منتقل شده و رایج‌ترین مفهوم که در تجزیه و تحلیل کارآفرینی مورد استفاده قرار گرفته است، گرایش به کارآفرینی می‌باشد. بنابراین در شرایط ناپایدار و رقابتی کنونی، گرایش کارآفرینی برای موفقیت سازمانها امری ضروری محسوب می‌شوند، گرایش کارآفرینی یک فرد در واقع انعکاسی از علاقه‌ی وی در آغاز یک کسب و کار شخصی است که در نهایت به عنوان یک گزینه در مسیر تحولات شغلی وی و در برابر استخدام‌های معمول قرار می‌گیرد (Darvish et al., 2012). حال با توجه به مطالب ذکر شده می‌توان گفت در کنار آموزش‌های متداول که دانشجویان در دانشگاه‌ها می‌گذرانند، ضرورت دارد تا به آموزش‌هایی که بتوانند گرایش دانشجویان به مهارت آموزی را به همراه داشته و نقش مؤثری در رفتارهای کارآفرینانه آتی آنان داشته باشند بیشتر توجه شود (Alam Bygi, 2015). این در حالی است که تحقیقات نیز نشان میدهد که در بعضی از کشورهای

پیشرفته، تعلیم و تربیت دانشگاهی به گونه‌ای با نیازهای جامعه هماهنگ شده است که نه تنها نیازهای بازار کار را از نظر تخصصی برآورده می‌کند، بلکه از بیکاری و هدر رفتن توان فارغ‌التحصیلان نیز جلوگیری به عمل می‌آورد (Aghadavood, 2010).

اما متأسفانه نتایج تحقیقات و بررسی‌های انجام شده حاکی از آن است که کیفیت آموزشی دانشگاه‌های ایران در سطح مطلوب و قابل قبولی قرار ندارد، فراهم نبودن شرایط لازم به سبک و سیاق جهانی باعث شده است که شکل‌گیری فرآیند آموزش عالی در ایران به صورت ظاهری انجام شود. آموزش عالی در ایران به علت‌های نهادی و میراث تاریخی، ناکارآمدی و دارای کارکردهای نااثربخش است. مدیریت آموزش عالی در ایران غیرعلمی و سیاست زده است. برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها که فقط به صورت سخنرانی‌های یک نفره و کسل‌کننده است، به اندازه‌ای سنگین است که فرصتی برای اندیشیدن و گفت و شنود به دانشجویان نمی‌دهد. به حدی سعی می‌شود که دانشجویان همه‌ی مطالب را بخوانند و حفظ کنند که فرصتی برای حرکت آزاد اندیشه نمی‌ماند دانشگاه‌های ما دبیرستان‌های بزرگی شده‌اند که در آن‌ها دانش‌آموزان بزرگسال‌تر، جزوه‌های باستانی دبیران سالخورده را یادداشت می‌کنند (Ghadimi, 2012). به عبارت ساده‌تر، کارجویان فارغ‌التحصیل دانشگاهی در بیشتر رشته‌ها، حرفی برای گفتن در بازار کار کشور ندارند و تنها داشته آنها همان مدرک دانشگاهی است که این روزها خیلی در بازار کار کشور قیمت ندارد و به عقیده بسیاری از صاحب‌نظران نظام آموزش عالی ایران بجای کارآفرین پرور بودن کارجوپرور است به عبارت دیگر ساختار فعلی آموزش در کشور ما برای خلاقیت ارزشی قائل نیست (Shakiba et al., 2015)، و می‌توان گفت نقش اصلی دانشگاه امروزه فقط مشغول کردن جوانان و خارج کردن آنها از گردونه‌ی مشکلات اجتماعی و کاریابی به مدت ۴ سال یا بیشتر می‌باشد و کم رنگ ترین نقش دانشگاه، جایگاه اندیشه و تفکر است و به کارآفرینی و کیفیت آموزش بهای اندکی داده می‌شود (Ansari et al., 2010).

در این زمینه موحدی نیز بر این باور است که جای برنامه‌ها و دروسی که دانشجویان را برای کار در بازار آماده می‌کند در ایران خالی یا بسیار کم‌رنگ است (Rahmanian, 2014). متأسفانه هنوز دانشجویان ما با مسئله‌ی کارآفرینی عمدتاً بیگانه‌اند، زیرا زیرساخت‌های کافی و فیزیکی برای توسعه‌ی کارآفرینی فراهم نشده است، وضعیت موجود آموزش کارآفرینی، به ویژه در سطح آموزش عالی کشور، از یک الگوی منسجم برخوردار نبوده و دچار پراکندگی و سردرگمی است (Sharif et al., 2011).

جایگاه ایران در حوزه‌ی کارآفرینی با توجه به ظرفیت‌های موجود و بر پایه شاخص‌های دهگانه کسب و کار، چندان مطلوب نمی‌باشد. به نظر می‌رسد برنامه‌های درسی موجود در آموزش عالی در جهت پرورش ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان تدوین نشده است. در کل می‌توان گفت که روحیه‌ی کارآفرینی در ایران بسیار پایین است و باید با برنامه‌ریزی‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت در ارتقای این مهارت اقدامات عمیقی صورت پذیرد (Ganbarali et al., 2013).

چارچوب مفهومی تحقیق

برای تدوین چارچوب مفهومی تحقیق و طراحی پرسشنامه از مطالعه دقیق و جامع مبانی نظری مربوط به حوزه‌ی گرایش کارآفرینی، آموزش عالی و سپس مشورت و هم‌اندیشی با چندین نفر از خبرگان استفاده گردید. بر اساس این مطالعات مهارت‌های بسیاری در افزایش گرایش کارآفرینی نقش داشتند که برای انجام این پژوهش انواع مهارت‌ها با هم ادغام گردیده و در قالب پنج مهارت اصلی از جمله مهارت کاریابی، عمومی، علمی، فنی و کارآفرینی مورد بررسی قرار گرفتند (Seidahmetov et al, 2014).

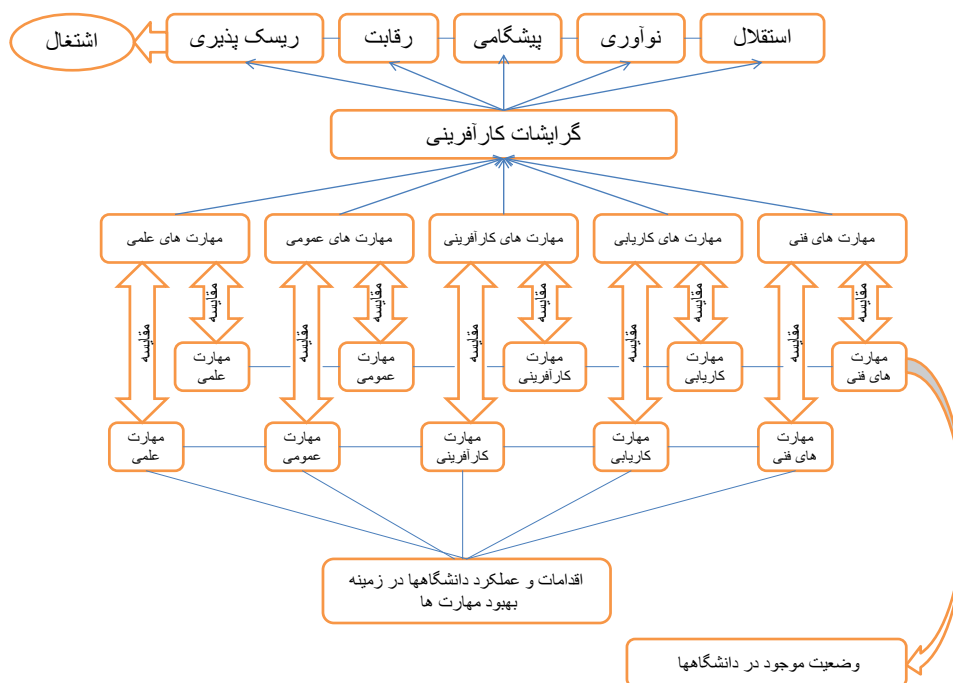
در زمینه‌ی گرایش کارآفرینی نیز از گرایش کارآفرینی با پنج بعد نوآوری، پیشگامی، استقلال‌گرایی، ریسک‌پذیری و رویکرد تهاجمی براساس الگوی لومپکین و دس^۱ (۱۹۹۸) و بالان و لیندزی^۲ (۲۰۱۰) استفاده گردید.

1-Lumpkin & Dess

2-Balan, Lindsay

شکل ۱: چارچوب مفهومی تحقیق

در نهایت برای رسیدن به پاسخ سؤالات و فرضیه‌های موجود برای مقایسه‌ی میزان مهارت‌های افزایش‌دهنده‌ی گرایش کارآفرینی در نظام آموزش‌عالی شکل شماره‌ی یک طراحی گردید.

روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی- پیمایشی می باشد. جامعه‌ی آماری پروژه ۲۷۹۶۹ استاد و دانشجوی سال آخر در رشته‌ها و دانشگاه‌های مختلف شهرستان شیراز اعم از دولتی، آزاد، پیام نور و علمی کاربردی در سال ۱۳۹۵ بودند. انتخاب شهرستان شیراز به عنوان محدوده‌ی تحقیقاتی به این لحاظ صورت گرفته است که طبق آخرین آمار در سال ۱۳۹۰ شهرستان شیراز یکی از کلان شهرهای ایران است که دارای دانشگاههای معتبر و مطرح در کشور می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه از محاسبه

فرمول کوکران استفاده گردید. در ابتدا تعداد نمونه‌ها به تفکیک بر اساس تعداد دانشجویان و اساتید در گروه‌های آموزشی مختلف مشخص گردید و سپس تعداد نمونه به تفکیک بر اساس نوع دانشگاه (۴۷۸۷) و بعد از آن بر اساس قانون نسبت تعداد نمونه برای هر گروه آموزشی تعیین گردید (۱۳۶۷). بنابراین در مرحله‌ی اول تعداد ۴۷۸۷ پرسشنامه با حضور در دانشگاه‌های مختلف و گروه‌های آموزشی متفاوت به صورت کاملاً تصادفی توزیع شدند، سپس با توجه به احتمال ریزش نمونه به دلیل عدم پاسخگویی کامل به گویه‌ها و یا عدم بازگرداندن پرسشنامه‌ها توسط دانشجویان و اساتید، حجم تقریبی ۱۳۶۷ نفر نمونه (که از قبل به عنوان حجم نمونه اصلی تعیین شده بود) در نظر گرفته شد که ۲۷ مورد آن در تمام روش‌ها در مرحله‌ی پیش‌آزمون و ۱۳۴۰ مورد در مرحله‌ی نهایی بعد از مراجعات متعدد تکمیل و جمع‌آوری شدند.

جدول ۱: نمونه‌های تعیین شده بر اساس گروه‌های آموزشی، نوع دانشگاه

نمونه نهایی	تعداد نمونه به تفکیک		نمونه ابتدایی	جامعه	گروه‌های آموزشی
	دانشجو	استاد			
۳۳۰	۲۶۱	۶۰	۱۲۸۹	۲۳۳۶	نمونه کل دانشگاه دولتی
۳۷۶	۳۶۸	۸	۱۹۲۷	۲۰۱۴۸	نمونه کل دانشگاه آزاد
۳۴۸	۳۴۳	۵	۹۸۸	۳۷۸۰	نمونه کل دانشگاه علمی کاربردی
۳۱۳	۳۰۹	۴	۵۸۳	۱۷۰۵	نمونه کل دانشگاه پیام نور
۱۳۶۷	۱۲۹۰	۷۷	۴۷۸۷	۲۷۹۶۹	نمونه کل

جدول ۲: تعداد پرسشنامه‌های توزیع شده و دریافت شده

کل به درصد	پرسشنامه			پاسخگو
	تجزیه و تحلیل شده	دریافت شده	توزیع شده	
۵/۶	۷۷	۸۱	۴۹۶	اساتید
۹۴/۴	۱۲۹۰	۱۹۲۳	۴۲۹۱	دانشجویان
۱۰۰	۱۳۶۷	۲۰۰۴	۴۷۸۷	کل

در این تحقیق، ابزار مطالعه‌ی میدانی شامل پرسشنامه (کمی) و مصاحبه (کیفی) بود. پرسشنامه از طریق ادغام پرسشنامه‌ی استاندارد کوین و اسلوین^۱ (۲۰۰۶) و محقق ساخته طراحی گردید.

1 -Covin and Slovin

در نهایت سؤالات و متغیرهای مورد نظر با ساختار سه طرفه‌ی طیف لیکرت طراحی شدند. پاسخ‌دهندگان در اولین جهت طیف، سؤالات را با این عنوان که گویه‌های مطرح شده تا چه میزان باعث افزایش گرایش کارآفرینی می‌شود پاسخ داده و در جهت دوم طیف، وضعیت فعلی دانشگاه‌ها در زمینه‌ی این گویه‌ها و سپس در جهت سوم میزان اقدامات و عملکرد دانشگاه‌ها برای بهبود این مهارت‌ها بررسی گردید. به منظور اطمینان از دقت و صحت نتایج پروژه، ویژگی‌های فنی پرسشنامه در دو بخش روایی و پایایی با استفاده از معیارهای مختلف ارزیابی شد. برای تعیین روایی، پرسشنامه از طریق اعتبار محتوا و با اظهار نظر چند تن از افراد متخصص و صاحب‌نظر در زمینه‌ی کارآفرینی و آمار بررسی شده و بعد از اعمال نظر اساتید و اصلاحات اولیه روایی پرسشنامه تایید گردید. سپس برای تعیین پایایی، پرسشنامه توسط بیست و هفت پاسخگو تکمیل و سپس ضریب آلفای کرونباخ در هر بخش به صورت جداگانه مورد بررسی قرار گرفت و گویه‌های نامتجانس حذف شده و یا تغییر یافتند. به طور کلی پس از حذف گزینه‌های نامناسب میزان آلفا در موارد مختلف بین ۰/۷۵ تا ۰/۹۸ تعیین گردید که میانگین ضریب بدست آمده نشان دهنده‌ی پایایی پرسشنامه بود. به منظور تحلیل داده‌ها نیز از نرم افزارهای متفاوت به ویژه اس پی اس اس^۱ و آماره‌ها مختلف استفاده گردید.

یافته‌های تحقیق

در ابتدا میزان گرایش کارآفرینی دانشجویان مورد مطالعه، بررسی گردید. ابزار اندازه‌گیری در این بخش جدولی پنج گویه‌ای با ساختار طیف لیکرت بود. نتایج حاصله در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳: درصد فراوانی گرایش کارآفرینی دانشجویان

گویه‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱ ریسک‌پذیری	۰	۳۹/۵	۳۰/۷	۲۵/۸	۴/۰
۲ نوآوری	۲۲/۶	۲۰/۹	۱۸/۵	۲۴/۰	۱۴/۰
۳ پیشگامی	۲/۵	۵۹/۵	۱۱/۵	۱۵/۳	۱۱/۳
۴ استقلال طلبی	۱۳/۴	۲۷/۴	۱۷/۴	۳۷/۸	۴/۰
۵ رقابت	۰	۳۸/۸	۳۶/۶	۲۰/۱	۴/۵

نتایج نشان می‌دهد بیشترین درصد تراکم فراوانی‌ها در گزینه‌های متوسط و پایین تر از متوسط می‌باشد و این نشان دهنده‌ی ضعف پاسخگویان در زمینه گرایش کارآفرینی است. سپس برای دریافتن این موضوع که آیا از لحاظ آماری پایین بودن گرایش کارآفرینی در دانشجویان معنی‌دار است یا خیر از آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها با یک مقدار مشخص (۳) استفاده گردید. نتایج حاصله در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴: آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها برای سنجش میزان گرایش کارآفرینی

Sig	میزان گرایش کارآفرینی دانشجویان					
	رقابت	استقلال‌طلبی	پیشگامی	نوآوری	ریسک‌پذیری	
	۲/۹۰	۲/۹۲	۲/۷۳	۲/۸۶	۲/۹۴	میانگین
/۰۰۰	/۰۰۰	۰/۰۱۰	/۰۰۰	/۰۰۰	۰/۰۲۶	Sig
	۲/۸۷					میانگین کل

آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها نشان داد که بین تمام ابعاد گرایش کارآفرینی با میانگین فرضی اختلاف معنی‌دار وجود دارد و با توجه به میانگین کل (۲/۸۷) که پایین‌تر از میانگین فرضی (۳) است می‌توان گفت که گرایش کارآفرینی در دانشجویان ضعیف و بسیار پایین می‌باشد.

سپس تأثیر مهارت‌ها بر گرایش کارآفرینی و بعد از آن وضع موجود دانشگاهها در این زمینه و اقدامات دانشگاه‌ها برای بهبود شرایط موجود مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس آمار توصیفی تقریباً بیشتر از ۹۰ درصد از پاسخ‌دهندگان بر این باور بودند که مهارت‌های ذکر شده به میزان زیاد یا خیلی زیاد در افزایش میزان گرایش کارآفرینی مؤثر می‌باشد و همچنین بیشتر از ۹۰ درصد از پاسخ‌دهندگان معتقدند که مهارت‌های ذکر شده به میزان کم یا خیلی کم در دانشگاه‌ها و دانشجویان وجود دارد و اقدامات دانشگاه‌ها در جهت بهبود این مهارت‌ها بسیار ضعیف است.

جدول ۵: میانگین‌های مربوط به متغیرهای مورد بررسی

گروه‌ها	میزان تأثیر بر گرایش کارآفرینی	وضعیت فعلی دانشگاه‌ها	اقدامات دانشگاه‌ها
۱ مهارت علمی	۴/۳۱	۲/۴۴	۲/۴۲
۲ مهارت فنی	۴/۱۷	۲/۶۳	۲/۶۳
۳ مهارت کارآفرینی	۴/۰۴	۲/۴۱	۲/۴۲
۴ مهارت کاربایی	۳/۹۱	۲/۵۰	۲/۵۰
۵ مهارت عمومی	۳/۹۲	۲/۴۴	۲/۴۵

در مرحله‌ی بعد با استفاده از آزمون‌های مختلف تأثیر مهارت‌های ذکر شده بر افزایش گرایش کارآفرینی، سپس وضعیت فعلی دانشگاه‌ها و دانشجویان در زمینه این مهارت‌ها و اقدامات برای بهبود آنها برای تک تک گویه‌ها بررسی شدند. در گام اول چهارده گویه برای سنجش مهارت علمی طراحی گردید. و بعد از آن هر سه جهت ذکر شده طیف از طریق آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها با یک مقدار مشخص بررسی شدند.

جدول ۶: آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها برای سنجش مهارت علمی

مهارت علمی						
اقدامات دانشگاه‌ها در جهت پیشرفت		میزان تأثیر بر گرایش کارآفرینی		وضعیت فعلی دانشگاه‌ها		
Sig	میانگین	Sig	میانگین	Sig	میانگین	
/۰۰۰	۲/۴۲	/۰۰۰	۴/۴۳	/۰۰۰	۲/۴۲	بهبود محتوی درسی
/۰۰۰	۲/۳۴	/۰۰۰	۴/۴۰	/۰۰۰	۲/۲۶	اطلاعات به روز اساتید
/۰۰۰	۲/۳۵	/۰۰۰	۴/۴۵	/۰۰۰	۲/۲۳	مشارکت دانشجویان در کلاس
/۰۰۰	۲/۳۷	/۰۰۰	۴/۳۶	/۰۰۰	۲/۳۶	فضای آموزشی مناسب
/۰۰۰	۲/۴۵	/۰۰۰	۴/۳۷	/۰۰۰	۲/۳۸	کتاب‌های درسی مناسب
/۰۰۰	۲/۴۷	/۰۰۰	۴/۳۴	/۰۰۰	۲/۴۰	روشهای آموزشی متنوع و به روز
/۰۰۰	۲/۵۰	/۰۰۰	۴/۲۴	/۰۰۰	۲/۴۹	روشهای تدریس نوآور
/۰۰۰	۲/۴۱	/۰۰۰	۴/۲۵	/۰۰۰	۲/۵۶	مطالب آموزشی هدفمند
/۰۰۰	۲/۳۰	/۰۰۰	۴/۱۹	/۰۰۰	۲/۳۴	درک عمیق از دروس
/۰۰۰	۲/۴۹	/۰۰۰	۴/۲۹	/۰۰۰	۲/۵۷	تأکید بر دروس عملی
/۰۰۰	۲/۴۹	/۰۰۰	۴/۲۶	/۰۰۰	۲/۶۶	نظارت بر اجرای برنامه درسی و عملکرد اساتید
/۰۰۰	۲/۴۶	/۰۰۰	۴/۱۶	/۰۰۰	۲/۵۳	فرصت ارایه راه حل
/۰۰۰	۲/۴۰	/۰۰۰	۴/۳۰	/۰۰۰	۲/۴۹	ارائه مهارت‌های اشتغال
/۰۰۰	۲/۵۶	/۰۰۰	۴/۳۸	/۰۰۰	۲/۵۹	آزادی کامل اساتید در ارائه دروس
Sig= /۰۰۰		t آزمون		Sig= /۰۰۰		

نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها با یک مقدار مشخص گویای وجود اختلاف معنی دار با میانگین فرضی در هر سه جهت می‌باشد. بنابراین با توجه به میزان میانگین‌های هر جهت می‌توان گفت که معنی‌داری جهت اول یا همان تأثیر مهارت علمی بر گرایش کارآفرینی به دلیل بیشتر بودن میانگین متغیر از میانگین فرضی به معنای تأثیر مثبت این مهارت در گرایش کارآفرینی بوده، و میانگین جهت دوم یا همان وضعیت فعلی دانشگاه‌ها در زمینه مهارت علمی و همچنین جهت سوم یا اقدامات دانشگاه‌ها برای بهبود این مهارت، به دلیل کمتر بودن میانگین این دو متغیر از میانگین فرضی، معنی‌داری نشان دهنده‌ی

وضعیت ضعیف دانشگاه‌ها در زمینه این مهارت‌ها و اقدامات ضعیف دانشگاه‌ها در جهت پیشرفت این مهارت‌ها می‌باشد. سپس برای بررسی تفاوت بین تأثیر مهارت علمی بر گرایش کارآفرینی با وضعیت فعلی دانشگاه‌ها در زمینه مهارت علمی و اقدامات دانشگاه‌ها برای پیشرفت و بهبود مهارت علمی از آزمون تی زوجی استفاده گردید. نتایج حاصله در جدول ۶ اختلاف معنی‌داری را میان این دو متغیر نشان دادند. بنابراین می‌توان گفت که وضعیت فعلی دانشگاه‌ها در زمینه مهارت علمی ضعیف بوده و دانشگاه‌ها اقدامات مؤثری در جهت بهبود وضعیت ضعیف فعلی انجام نمی‌دهد. در مرحله بعد مهارت فنی مورد بررسی قرار گرفت، مهارت فنی دارای دوازده گویه می‌باشد که مانند مهارت علمی با ساختار سه طرفه طیف لیکرت بررسی شدند. نتایج حاصله در جدول ۷ آورده شده است.

جدول ۷: آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها برای سنجش مهارت فنی

مهارت فنی						
اقدامات دانشگاه‌ها در جهت پیشرفت		میزان تأثیر بر گرایش کارآفرینی		وضعیت فعلی دانشگاه‌ها		
Sig	میانگین	Sig	میانگین	Sig	میانگین	
/۰۰۰	۲/۴۴	/۰۰۰	۴/۱۶	/۰۰۰	۲/۴۷	کارآموزی و کارورزی و نظارت بر اجرای آن
/۰۰۰	۲/۴۵	/۰۰۰	۴/۲۴	/۰۰۰	۲/۴۳	توانایی فنی تخصصی
/۰۰۰	۲/۵۶	/۰۰۰	۴/۳۹	/۰۰۰	۲/۶۲	فعالیت‌های فوق برنامه
/۰۰۰	۲/۷۷	/۰۰۰	۴/۲۴	/۰۰۰	۲/۶۶	تلفیق آموزش‌های تئوری و عملی
/۰۰۰	۲/۶۵	/۰۰۰	۴/۳۵	/۰۰۰	۲/۶۷	مکان مناسب کارگاهی
/۰۰۰	۲/۶۶	/۰۰۰	۴/۲۷	/۰۰۰	۲/۶۸	کار در حین تحصیل در زمینه رشته
/۰۰۰	۲/۶۷	/۰۰۰	۴/۳۳	/۰۰۰	۲/۶۹	تعامل دانشگاه و صنعت
/۰۰۰	۲/۶۰	/۰۰۰	۴/۳۱	/۰۰۰	۲/۵۹	نظارت بر کارورزی
/۰۰۰	۲/۶۸	/۰۰۰	۴/۳۱	/۰۰۰	۲/۶۰	ترغیب به مهارت‌آموزی
/۰۰۰	۲/۶۷	/۰۰۰	۳/۷۸	/۰۰۰	۲/۷۰	بررسی توانایی‌های مهارتی
/۰۰۰	۲/۷۳	/۰۰۰	۳/۶۸	/۰۰۰	۲/۶۵	بررسی و توسعه مهارت‌های شخصی
/۰۰۰	۲/۶۹	/۰۰۰	۴/۱۸	/۰۰۰	۲/۷۲	ترجیح مهارت برنمره و مدرک
Sig=۰۰۰		t آزمون		Sig=۰۰۰		

نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها با یک مقدار مشخص به دلیل بالاتر بودن میانگین متغیر نسبت به میانگین فرضی نشان از تأثیر مثبت مهارت فنی در افزایش میزان گرایش کارآفرینی و پایین تر بودن میانگین متغیر وضعیت دانشگاه‌ها و اقدامات دانشگاه‌ها نسبت به میانگین فرضی نشان دهنده‌ی وضعیت ضعیف دانشگاه‌ها در زمینه این مهارت و اقدامات ضعیف دانشگاه‌ها در جهت پیشرفت این مهارت می‌باشد. نتایج آزمون تی زوجی برای بررسی تفاوت بین تأثیر مهارت فنی بر گرایش کارآفرینی با وضعیت فعلی دانشگاه‌ها در این

زمینه و اقدامات دانشگاه‌ها برای پیشرفت و بهبود این مهارت نشان دهنده‌ی وجود تفاوت معنی دار بین متغیرها می‌باشد که نتایج آن در جدول ۷ آورده شده است. سپس ده گویه مربوط به مهارت کارآفرینی نیز با ساختار سه طرفه طیف لیکرت، از طریق آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها مورد بررسی قرار گرفتند.

جدول ۸: آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها برای سنجش مهارت کارآفرینی

مهارت کارآفرینی					
اقدامات دانشگاه‌ها در جهت پیشرفت		میزان تأثیر بر گرایش کارآفرینی		وضعیت فعلی دانشگاه‌ها	
Sig	میانگین	Sig	میانگین	Sig	میانگین
/۰۰۰	۲/۴۲	/۰۰۰	۳/۷۵	/۰۰۰	۲/۴۰
/۰۰۰	۲/۵۱	/۰۰۰	۳/۸۸	/۰۰۰	۲/۳۹
/۰۰۰	۲/۳۵	/۰۰۰	۴/۲۹	/۰۰۰	۲/۳۵
/۰۰۰	۲/۳۹	/۰۰۰	۴/۳۰	/۰۰۰	۲/۴۱
/۰۰۰	۲/۳۸	/۰۰۰	۴/۱۱	/۰۰۰	۲/۴۷
/۰۰۰	۲/۴۳	/۰۰۰	۴/۰۲	/۰۰۰	۲/۳۷
/۰۰۰	۲/۴۱	/۰۰۰	۴/۲۶	/۰۰۰	۲/۴۲
/۰۰۰	۲/۳۸	/۰۰۰	۳/۹۲	/۰۰۰	۲/۴۴
/۰۰۰	۲/۴۰	/۰۰۰	۴/۱۵	/۰۰۰	۲/۳۶
/۰۰۰	۲/۳۷	/۰۰۰	۳/۷۲	/۰۰۰	۲/۵۴
Sig=۰۰۰		t آزمون		Sig=۰۰۰	

جدول ۸ نشان می‌دهد که نتایج موجود برای این مهارت، مشابه با دو مهارت مطالعه شده می‌باشد، یعنی به دلیل بالاتر بودن میانگین متغیر تأثیر افزایش میزان گرایش کارآفرینی نسبت به میانگین فرضی، معنی داری به معنی تأثیر مثبت و پایین تر بودن میانگین متغیر وضعیت دانشگاه‌ها و اقدامات دانشگاه‌ها در زمینه مهارت کارآفرینی نسبت به میانگین فرضی نتایج نشان دهنده‌ی وضعیت ضعیف دانشگاه‌ها در زمینه این مهارت و اقدامات ضعیف دانشگاه‌ها در جهت پیشرفت این مهارت می‌باشد. نتایج آزمون تی زوجی برای بررسی تفاوت بین متغیرها نشان دهنده‌ی وجود تفاوت معنی دار بین متغیرها می‌باشد که نتایج آن در جدول ۸ آورده شده است. مهارت کارایی مهارت بعدی در این مطالعه بود که با هشت گویه مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها با یک مقدار مشخص گویای وجود اختلاف معنی دار با میانگین فرضی در هر سه متغیر می‌باشد. اختلاف

مثبت برای میزان تأثیر مهارت کاربایی بر گرایش کارآفرینی و اختلاف منفی برای وضعیت فعلی دانشگاه‌ها در زمینه مهارت کاربایی و اقدامات دانشگاه‌ها در جهت پیشرفت این مهارت می‌باشد.

جدول ۹: آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها برای سنجش مهارت کاربایی

مهارت کاربایی					
اقدامات دانشگاه‌ها در جهت پیشرفت		میزان تأثیر بر گرایش کارآفرینی		وضعیت فعلی دانشگاه‌ها	
Sig	میانگین	Sig	میانگین	Sig	میانگین
/۰۰۰	۲/۴۷	/۰۰۰	۳/۶۴	/۰۰۰	۲/۴۹
/۰۰۰	۲/۳۴	/۰۰۰	۳/۷۶	/۰۰۰	۲/۳۰
/۰۰۰	۲/۶۵	/۰۰۰	۴/۲۳	/۰۰۰	۲/۶۶
/۰۰۰	۲/۶۱	/۰۰۰	۴/۰۸	/۰۰۰	۲/۶۰
/۰۰۰	۲/۲۵	/۰۰۰	۳/۸۱	/۰۰۰	۲/۲۲
/۰۰۰	۲/۷۴	/۰۰۰	۳/۷۷	/۰۰۰	۲/۸۰
/۰۰۰	۲/۶۳	/۰۰۰	۴/۱۵	/۰۰۰	۲/۶۴
/۰۰۰	۲/۳۳	/۰۰۰	۳/۸۵	/۰۰۰	۲/۳۲
Sig=۰۰۰		t آزمون		Sig=۰۰۰	

نتایج آزمون تی زوجی برای بررسی تفاوت بین تأثیر مهارت کاربایی بر گرایش کارآفرینی با دو متغیر دیگر نشان دهنده‌ی وجود تفاوت معنی‌دار بین متغیرها می‌باشد که نتایج آن در جدول ۹ آورده شده است. در نهایت مهارت عمومی با ده گویه مورد بررسی قرار گرفت نتایج آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها با یک مقدار مشخص، تأثیر مثبت مهارت عمومی بر گرایش کارآفرینی و وضعیت و اقدامات ضعیف دانشگاه‌ها در زمینه این مهارت را تأیید نمود.

جدول ۱۰: آزمون مقایسه‌ی میانگین‌ها برای سنجش مهارت عمومی

مهارت عمومی					
اقدامات دانشگاه‌ها در جهت پیشرفت		میزان تأثیر بر گرایش کارآفرینی		وضعیت فعلی دانشگاه‌ها	
Sig	میانگین	Sig	میانگین	Sig	میانگین
/۰۰۰	۲/۶۴	/۰۰۰	۴/۱۴	/۰۰۰	۲/۷۲
/۰۰۰	۲/۶۰	/۰۰۰	۴/۱۸	/۰۰۰	۲/۷۸
/۰۰۰	۲/۶۹	/۰۰۰	۳/۹۴	/۰۰۰	۲/۷۴
/۰۰۰	۲/۴۵	/۰۰۰	۳/۸۶	/۰۰۰	۲/۴۱
/۰۰۰	۲/۲۷	/۰۰۰	۴/۱۳	/۰۰۰	۲/۱۶
/۰۰۰	۲/۳۶	/۰۰۰	۳/۸۹	/۰۰۰	۲/۳۰
/۰۰۰	۲/۲۸	/۰۰۰	۳/۹۳	/۰۰۰	۲/۱۵
/۰۰۰	۲/۵۱	/۰۰۰	۳/۷۴	/۰۰۰	۲/۵۷
/۰۰۰	۲/۳۸	/۰۰۰	۳/۶۰	/۰۰۰	۲/۲۹
/۰۰۰	۲/۳۴	/۰۰۰	۳/۸۶	/۰۰۰	۲/۳۱
Sig=/۰۰۰		t آزمون		Sig=/۰۰۰	

نتایج آزمون تی زوجی برای بررسی تفاوت میانگین بین متغیرها از نظر مهارت عمومی نشان‌دهنده‌ی وجود تفاوت معنی‌دار بین متغیرها می‌باشد که نتایج آن در جدول ۱۰ آورده شده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

آزمون‌های انجام گرفته نشان داده است که میزان گرایش کارآفرینی در دانشجویان بسیار پایین بوده و از نظر پاسخ‌گویان بهبود مهارت‌های خاص به میزان زیادی توانسته در افزایش میزان گرایش کارآفرینی مؤثر واقع شوند، از طرفی معنی‌داری آزمون‌های تی زوجی نشان دهنده‌ی ضعف شدید دانشگاه‌ها در زمینه‌ی مهارت‌های یاد شده و عملکرد ضعیف دانشگاه‌ها بوده است.

بنابراین در مرحله‌ی اول تأثیر مثبت مهارت علمی نتیجه‌ای بود که پژوهشگران بسیاری نیز در مطالعات خود به دست آورده بودند (*Ismail et al, 2015; Omar et al, 2016; Madhoushi et al, 2013*). لذا در زمینه‌ی بهبود مهارت علمی بهتر است چارچوب سرفصل، نحوه‌ی اجرا و تدریس دروس متحول شده و به طور جدی نسبت به بازبینی و اصلاح سرفصل کنونی و تدوین یک برنامه‌ی آموزشی مناسب مبتنی بر نیازهای بازار کار اقدام گردد.

در این پژوهش مهارت کاربایی نیز مطابق با مطالعات پیشین در افزایش گرایش کارآفرینی مؤثر بوده است (Fernet et al, 2016; Paul, 2015; Carranza et al, 2016). بنابراین برای بهبود مهارت کاربایی نیز می‌توان با برگزاری دوره‌های آموزشی راه اندازی کسب و کار در جهت خلق ایده و توانمندسازی افراد و همچنین ارائه مشاوره‌های شغلی، آموزش تهیه‌ی طرح کسب و کار و آموزش‌های حرفه‌ای به گونه‌ای که دانشجویان تمام وظایف مربوط به شغل خود را درک کنند در این زمینه اقدام نمود.

نتایج تحقیق حاضر همچنین تأییدگر نتایج حاصل از تحقیقات بسیاری از محققین در زمینه تأثیر مهارت کارآفرینی در افزایش گرایش کارآفرینی بوده است (Holienska, 2015; Aisyah et al, 2017; Asawo, 2016). بنابراین برای بهبود مهارت کارآفرینی نیاز به آموزش کارآفرینی است اما آموزش مهارت کارآفرینی نیز در صورتی اثر بخش هستند که با سایر اقدامات مقتضی تکمیل شوند. بنابراین ظرفیت سازی برای شکوفایی خلاقیت و نوآوری، رشد کارآفرینی، زمان بندی مناسب برای آموزش کارآفرینی، سرمایه‌گذاری برای گسترش فضای آموزشی کارآفرینی، شناخت موانع آن و برقراری نظام پاداش و امتیاز دهی برای خلاقیت، نوآوری، کارآفرینی و مهارت‌های علمی و تجربی که در ارتباط مستقیم با دروس تخصصی دانش آموختگان باشد بدون شک مثر ثمر خواهد بود.

مهارت عمومی نیز از جمله مهارت‌های مؤثر در پیشرفت گرایش کارآفرینی بشمار آمده است، بهبود این مهارت نیز نیازمند برگزاری دوره‌های آموزشی خاص و شیوه‌های تدریس نوین در جهت پرورش و بهبود این مهارت‌ها در دانش آموختگان می‌باشد (Gathungu et al, 2014; Sumarti et al, 2015).

بر اساس نتیجه‌ی این پژوهش مهارت فنی نیز مانند مهارت‌های ذکر شده در افزایش میزان گرایش کارآفرینی نقش بسزایی داشته است (wongpreedee et al, 2015; Anumnu, 2016; Yu et al, 2017)، لذا توانمندسازی و توسعه‌ی دانش آموختگان با ارتقاء دانش فنی از طریق بهبود سرفصل ویژه در حوزه‌ی دروس تخصصی مربوطه، استقرار نظام کارآموزی و کارورزی در آموزش‌های رسمی و ارزیابی بازخورد این نظام، برنامه‌ریزی برای نیازسنجی مستمر آموزش‌های مهارتی، بسترسازی برای تقویت‌روش‌های توانمندساز، توسعه‌ی فرصت‌های آموزشی و ارتقای توانمندی‌های فنی و تخصصی دانش آموختگان شاغل و دانش آموختگان متقاضی کار پیشنهاد می‌گردد.

References

- 1-Aghadavood, R (2010). Fundamental obstruction of National Higher Education System. National Symposium of Management and Leadership Obstructions in Iranian Organizations. Azad University Scientific Research Division, Esfahan. (In Persian)
- 2-Aisyah, S., Musa, C. I., Ramli, A.(2017). Effect of Characteristics and Entrepreneurial Orientation towards Entrepreneurship Competence and Crafts and Arts Small and Medium Enterprises Business Performance in Makassar. *International Review of Management and Marketing*, 2017, 7(2): 166-173.
- 3-Alam Bygi, A (2015). Tendency to Startup Personal Business on the Basis of Tehran University Pardis Agriculture and Natural Resource Student's Interest and Excitement, *Quadruple Publishing of Agriculture Training Management Research*. 34: 78-88. (In Persian)
- 4-Ansar, M.I., AllAhverdi, Z., Baghbani Arani, A., Gamshidi, M (2010). Realization Solutions of Universities Entrepreneurial Proposition. First Annual Management Conference, Innovation and Entrepreneurial, Shiraz University. (In Persian)
- 5-Anumnu, S. (2017). Knowledge Management and Development of Entrepreneurial Skills among Students in Vocational Technical Institutions in Lagos, Nigeria. *The Electronic Journal of Knowledge Management*, 12(2): 144-154.
- 6-Asawo,S. P. (2016). Management of Entrepreneurial Orientation Tendencies in Artisanal Oil Refineries and Nigeria's National Growth, *European Scientific Journal*, 12(25): 236-249.
- 7-Balan, P., & Lindsay, N. J.(2010). Innovation capability, entrepreneurial orientation and performance in Australian hotels: An empirical study. Gold Coast, Australia: Cooperative Research Centre for Sustainable Tourism.
- 8-Bigdeli, M., Keramati, M. R., & Bazargan A. (2013). A review of the relationship between the field of study and employment status of graduates. *Journal of Research and Planning in Higher Education*. 18(3): 111-131. (In Persian)
- 9-Carranza, M., Soria, E.G., Estrada, C.R. (2016). Entrepreneurial Orientation of Mexican Small Business Managers. *International Business Research*, 9(11): 157-168.
- 10-Covin J.G., Slevin D.P (2006). Strategic process effects on the entrepreneurial orientation sales growth rate relationship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(1): 57-81.
- 11-Darvish, H., Alvani, M., Salehi Sadagiani, J., Abbaszadeh, H (2012). An empirical study on effective factors on entrepreneurial orientation in Iranian banking industry. *Managemnt Studies in development and evolution*. 2(7). 2591-2600. (In Persian)

- 12-Fakoor, B., Ansari, M (2014). A Study of Barriers and Incentives Factors for Innovation in Small Firms Selected in Iran. *Entrepreneurship Development*. 1(4): 117-141. (In Persian)
- 13-Ferneta, C., Torrèsb, O., Austina, S., Pierrea, J. (2016). The psychological costs of owning and managing an SME: Linking job stressors, occupational loneliness, entrepreneurial orientation, and burnout, *Burnout Research*, No. 3: 45-53.
- 14-Ganbarali, R., Agahi, H., Alibygi, A.H., Zarafshani, K (2013). Entrepreneurship Ecosystem Guidelines, a New Paradigm of Entrepreneurship Development. *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*. 1(3): 21-28. (In Persian)
- 15-Gathungu, M., Aiko, M., Machuki, N.(2014). Entrepreneurial Orientation, Networking, External Environment, And Firm Performance: A Critical Literature Review. *European Scientific Journal*, 10(7):335-357.
- 16-Ghadimi, I (2012). A Critical Assessment of Shaping Growing, Organic Relationships, Structural and Efficiency of Higher Education in Iran. *Social Science*. 69: 19-29. (In Persian)
- 17-Hajimirrahimi, D. & Mokhber, A. (2010). Entrepreneurship and its development in applied science agricultural higher education system in Iran (Reasons and Necessities). *Journal of Research of Agricultural Education Management*, 9: 71- 84. (In Persian)
- 18-Holienka, M. (2015). Entrepreneurial Environment in Slovakia: Multi-Perspective Comparison with Innovation-Driven Economies. *Economics and Finance*, No. 34: 437-444.
- 19-Ismaila, V. Y., Zuliharc, E.(2015). The Portrait of Entrepreneurial Competence on Student Entrepreneurs. *Social and Behavioral Sciences*, 169: 178-188.
- 20-Lumpkin, G. T., and Dess, G. G.(1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, 21(1): 135-172.
- 21-Madhoushi, M., Sadati, A., Delavari, H., Mehdivand, M., Mihandost, R.(2013). Entrepreneurial Orientation and Innovation Performance: The Mediating Role of Knowledge Management. *Asian Journal of Business Management*. 3(4): 310-316.
- 22-Omar, N. A., Aris, H. M., Nazri, M. A.(2016). The Effect of Entrepreneurial Orientation, Innovation Capability and Knowledge Creation on Firm Performance: A Perspective on Small Scale Entrepreneurs. *Journal Pengurusan*, No. 48: 187-200.
- 23-Paul, G. (2015). Teaching Assistant, Dept. of Dairy Business Management, College of Dairy Science and Technology, Mannuthy Management, 4(1): 226-237.

- 24-Paykarifar, F (2012). Investigation of Universities Rule in Entrepreneurial Development, National Conference on Entrepreneurial and Science Based Business Management. Mazandaran University. (In Persian)
- 25-Rahmanian Koushkaki, M., Chizari, M., Abbasi, E (2014). Barriers of Entrepreneurship Education Courses Delivering in Agricultural Applied Scientific Education Centers Case of Fars Province, Iran. International Journal of Agricultural Science and Research. 3(1): 98-104. (In Persian)
- 26-Shakiba, H., Rajabiyani Gharib, F., Hejazi, Y (2015). Relationship between Creativity and Entrepreneurial Aim (Tehran University's Agriculture Student Case Study). Economical Research and Development of Iran's Agriculture. 1(46): 83-93. (In Persian)
- 27-Sharif, S.M., Jamshidian, A., Rahimi, H., Naderi, N (2011). An Analysis of Entrepreneurship Education Status in Iran Higher Education. Entrepreneurship Development. 11(3): 87-106. (In Persian)
- 28-Sumarti, S., Wuryandini, R., Sudarmin, N. (2015). Project Based Learning Model Development on Buffer Solution Materials with Soft Skill Entrepreneur Oriented. International Journal of Engineering And Science(IJES). 4(3): 5-10.
- 29-Tabatabaee, A (2013). Solutions to International Scientific Cooperation Improvement in National Higher Education System. Rahboard Jurnal. 96: 215-245. (In Persian)
- 30-Wongpreedee, K., Kiratisin, A., Virutamasen, P. (2015). Entrepreneurial Mindsets for Innovative Brand Development: Case Studies in Jewelers Education. Social and Behavioral Sciences, No.195: 2236-2241.
- 31-Yu, P., Fang, S., Wang, Y. (2016). Improving IT professionals' job skills development: The use of management styles and individual cultural value orientation, Asia Pacific Management Review, No. 21:63-73.

